

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของบ้านป่าเป้า
ตำบลโสกกนกเต็น อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น

The factor that affect participation in Dengue hemorrhagic fever prevention of Banpapoa ,
Tumbol Soknoktean , Amphur Phon , Khon kaen Province

บัณฑิต นิตยคำหาญ¹ ยลฤดี ตันชลสิทธิ์² วัชรพล วิวรรณ เถาว์พันธ์³ พิชิต คำภาเกะ⁴

¹ฝ่ายวิจัย ผลงานวิชาการและนวัตกรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่นเลขที่ 90/1 หมู่ 4

ถ.อนามย์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043 221770 ต่อ 128 E-mail: b_dit@hotmail.com

²ฝ่ายวิจัย ผลงานวิชาการและนวัตกรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่นเลขที่ 90/1 หมู่ 4

ถ.อนามย์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043 221770 ต่อ 128 E-mail: yolludee@hotmail.com

³สาขาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่นเลขที่ 90/1 หมู่ 4 ถ.อนามย์ ต.ในเมือง

อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทรศัพท์: 043 221770 ต่อ 153 E-mail: cutedental@hotmail.com

⁴โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโสกกนกเต็น อ.ฟล จ.ขอนแก่นเลขที่ 40000 โทรศัพท์: 043 414825

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไข้เลือดออก และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประสิทธิภาพที่มีผู้ป่วยในครอบครัว การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันไข้เลือดออกของประชาชนบ้านป่าเป้า ตำบลโสกกนกเต็น อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 138 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยสถิติ จำนวนและร้อยละ Chi-Square ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) ผลการศึกษาระดับการรับรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 95.65 ระดับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.14 ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันไข้เลือดออกส่วนใหญ่มี ส่วนร่วมในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.72 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไข้เลือดออก พบว่า เพศ และการสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (p-value = 0.046 และ <0.001 ตามลำดับ) ส่วนอาชีพ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประวัติการเจ็บป่วย รายได้ต่อเดือน และการรับรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ไข้เลือดออก

Abstract

This is descriptive research by use the cross-sectional study , there is the objective for study the factor that affects participating in Dengue hemorrhagic fever prevention, and study the relation between personal factor, the experience that have family in patient,

the acknowledgement about disease prevention, and receiving social supports, with participating in the supervision and protect Dengue hemorrhagic fever of Banpapoa people, Tumbol Soknoktean, Amphur Phon, Khon kaen province , from amount 138 persons sample , collect data by use the questionnaire, data analysis describes with the statistics, the amount and the percentage, Chi-Square, Pearson's Correlation, the research result meets that level acknowledgement in Dengue hemorrhagic fever prevention, the majority is in high-level 95.65 % , level receiving social support with Dengue hemorrhagic fever majority prevention s are in the moderate 60.14, level participating in Dengue hemorrhagic fever prevention, the majority participates in the moderate 50.72 % , relation between the factor with participating of the community in hemorrhagic fever prevention meet that gender and social supporting hemorrhagic fever prevention, there is the relation with participating in of the community, in Dengue hemorrhagic fever prevention (p-value = 0.046 and <0.001) Occupation part age, education level, status, history of sickness, income per month and the acknowledgement in Dengue hemorrhagic fever prevention have no the relation with participating in of the community ($\alpha=0.05$).

Keywords: participation, dengue hemorrhagic fever

1. บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever: DHF) เป็นโรคติดต่อที่สำคัญในประเทศไทย และอีกหลายประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลก เกิดจากเชื้อ Dengue virus ที่มียุงลาย (Aedes Species) เป็นพาหะนำโรค สำหรับประเทศไทยไข้เลือดออกยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ให้ความสำคัญโดยกำหนดนโยบายให้เป็น 1 ใน 7 โรคติดต่อที่เป็นปัญหาที่ต้องเน้นหนักในเรื่องการเฝ้าระวัง การป้องกันและการควบคุมอย่าง

เข้มนวดติดต่อกันมาหลายปี และจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังมี ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก ดังจะเห็นได้จากแนวโน้ม การเกิดโรคจากรายงานการเฝ้าระวังโรคในช่วงปี 2548 - 2552 ซึ่ง พบว่ามีผู้ป่วยจำนวน 592, 746, 1,464, 983 และ 597 ราย คิดเป็น อัตราป่วยเท่ากับ 42.76, 83.70, 56.12, 34.07 และ 25.76 ต่อ ประชากรแสนคนตามลำดับ [1] ซึ่งพบว่า อัตราป่วยไข้เลือดออกสูง กว่าเกณฑ์ในปี 2549 และ 2550 ตำบลโสกนกเต็น ระหว่างปี 2548 - 2552 มีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 15, 8, 7, 9 และ 6 ราย[2] ซึ่งในทางระบาดวิทยาการเกิดโรคไข้เลือดออก ถ้าในชุมชนหรือหมู่บ้าน ไตพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 2 ปีติดต่อกัน หมู่บ้านนั้นจะมี โอกาสเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกแต่การกำจัดและ ควบคุมป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายประชาชนปล่อยให้เป็นที่ของ เจ้าหน้าสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดำเนินการให้ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน

ดังนั้นจากสถานการณ์การควบคุมพาหะโรคไข้เลือดออกดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของบ้านป่าเป่า ตำบลโสกนกเต็น อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาส่งเสริม และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรค ไข้เลือดออกของบ้านป่าเป่า ตำบลโสกนกเต็น อำเภอฟล จังหวัด ขอนแก่น

3. วิธีดำเนินงาน

3.1 รูปแบบการวิจัย การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study)

3.2 ประชากรที่ศึกษาคือ ประชาชนบ้านป่าเป่า อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำสุขภาพ ประจำครอบครัว ประจำปีงบประมาณ 2553

3.3 ระยะเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2553 - สิงหาคม 2553

3.4 ตัวแปรและการวัดตัวแปร

3.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และปัจจัยการสนับสนุน ทางสังคม

3.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและ การปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม เชิงปริมาณ ที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่ง ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้ แบบสอบถาม ทั้งหมดมี 4 ส่วน ดังนี้ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคล 2) การรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก 3)

การได้รับสนับสนุนทางสังคม 4) การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรค ไข้เลือดออก

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความ เหมาะสมด้านภาษา (Wording) ค่าความเที่ยง (Reliability) ประกอบด้วยข้อคำถามด้าน คือ การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค ไข้เลือดออก การได้รับสนับสนุนทางสังคม และการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันโรคไข้เลือดออก จากการคำนวณได้ค่าความเที่ยงของ แบบสอบถาม เท่ากับ 0.87

3.6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2553 ถึง วันที่ 30 สิงหาคม 2553 โดยผู้วิจัยและคณะ ประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัยและมอบแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งนัดหมายวัน เวลาในการขอรับแบบสอบถามคืน ถ้าผู้วิจัยไม่ได้ รับแบบสอบถามตอบกลับภายใน 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยก็จะประสานผู้ช่วย วิจัยให้ช่วยติดตาม และติดตามทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม ชุดใหม่ให้กรณีสูญหายหรือไม่ได้รับ ซึ่งจะใช้เวลาในการเก็บรวบรวม ข้อมูลอีก 2 สัปดาห์ จนได้แบบสอบถามครบ 138 ชุด แล้วนำมา ตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องแล้วนำไปลงรหัส เพื่อนำไป บันทึกรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล สำเร็จรูป ทางคอมพิวเตอร์

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เียงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ในการวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะส่วนบุคคล และระดับการมีส่วนร่วมชี้

3.7.2 ใช้สถิติทดสอบ chi-square หรือ Fisher's exact ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามตามบัญญัติและ มาตราเรียงลำดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

3.7.3 ใช้สถิติประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน สำหรับตัวแปรที่มีการวัดเป็นมาตรอันดับหรือมาตราอัตราส่วน ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. ผลการศึกษา/การทดลอง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.9 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 47.8 ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม/ทำนา ร้อยละ 83.3 มีสถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 87.0 รองลงมาคือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ระหว่าง 1,000 - 4,000 บาท ร้อยละ 42.8 ส่วนมากไม่เคยป่วยเป็นไข้เลือดออก สำหรับด้านการ รับรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อย ละ 95.65 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันโรค ไข้เลือดออก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับระดับปานกลาง ร้อยละ 60.14 ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่าส่วนใหญ่มี ส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.72

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่า การสนับสนุน ทางสังคมต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก และเพศ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ดังแสดงใน ตาราง

ตารางความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ การรับรู้และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

[2] สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น, “รายงานสถานการณ์ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก”, ขอนแก่น, 2552.

ตัวแปร	การมีส่วนร่วม	
	r	p-value
1. รายได้ต่อเดือน	0.12	0.18
2. การรับรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	0.06	0.47
3. การสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก	0.58	<0.001*

ตารางความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการป้องกัน โรคไข้เลือดออก

ตัวแปร	การมีส่วนร่วม(Sig.)
1. เพศ	0.046*
2. อาชีพ	0.054
3. อายุ	0.422
4. ระดับการศึกษา	0.875
5. สถานภาพ	0.884
6. ประวัติการเจ็บป่วย	0.116

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันไข้เลือดออก พบว่าการมีส่วนร่วมน้อยในด้านขั้นตอนการวางแผน เรื่องมีส่วนร่วมการจัดทำแผนการประเมินผลการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออก เรื่องมีส่วนร่วมอนุมัติแผนในการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออก และมีส่วนร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการจัดทำแผนดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออก แสดงให้เห็นถึงการที่ประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ กับการทำงานร่วมกับภาครัฐ โดยเฉพาะในขั้นตอนการวางแผนดำเนินการรวมถึงการประเมินผล และไม่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการอนุมัติแผนที่มีผลต่อการควบคุมป้องกันไข้เลือดออก ทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชน

5.2 ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานราชการควรให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และมีโอกาสในการเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมที่มีผลต่อชุมชน

6. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ตัวแทนครัวเรือน แกนนำสุขภาพชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข บ้านป่าเป้า และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโสกนกเต็น อำเภอพุด จังหวัดขอนแก่น และผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินวิจัยในครั้งนี้

7. การอ้างอิง

- [1] กรมควบคุมโรค, “สถานการณ์โรคไข้เลือดออกย้อนหลังรายปี” สืบค้นจาก URL : <http://dhf.ddc.moph.go.th> สืบค้น เมื่อ วันที่ 15 มกราคม 2553.